

Savinova V.M.

Chernihiv National Technological University

ECOLOGICAL RESPONSIBILITY OF BUSINESS

Summary

This article examines the nature, role and problems of legal regulation of environmental entrepreneurship as the main way to improve the ecological environment. The article analyzes the complex legal issues of environmental responsibility in entrepreneurial activities. Grounded and proposed to eliminate shortcomings in fixing legal principles in the current economic legislation of Ukraine, which reduces their regulatory potential.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurship principles, environmental responsibility, environmental entrepreneurship.

УДК 343.1

ЗЛІСНЕ УХИЛЕННЯ ВІД ЯВКИ ЗА ВИКЛИКОМ ДЛЯ УЧАСТІ У ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЯХ

Сіверський О.М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена висвітленню злісного ухилення учасників кримінального провадження від явки на виклик слідчого, прокурора, слідчого судді, суду. Розглядається суть поняття «злісне ухилення». Пропонується визначення поняття «злісне ухилення». Також розглядаються такі поняття, як «ухилення» та «неявка без поважних причин». Наводиться опитування слідчих, прокурорів, суддів, та результати вивчення матеріалів кримінального провадження. Вказується на необхідність внесення змін в чинне законодавство для зменшення злісного ухилення учасників кримінального провадження для участі у процесуальних діях.

Ключові слова: злісне ухилення від явки, виклик суду, неявка на виклик, привід, ухилення від явки на виклик, неявка без поважних причин.

Постановка проблеми. На практиці часто виникають проблеми термінологічного характеру, коли слідчі, прокурори, судді путають поняття «неявка без поважних причин», «ухилення» та «злісне ухилення від явки за викликом» у кримінальному провадженні. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) [1] не має тлумачення цих понять, а вказані тільки наслідки. На нашу думку, відсутність у ст. 3 КПК України визначення названих термінів викликає певні проблеми і різне розуміння при їх застосуванні на практиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В колишньому СРСР досліджували питання виклику та застосування у разі неявки на виклик заходів забезпечення кримінального провадження вчені, які в даний час проживають і працюють в незалежних державах – колишніх республіках СРСР (Російській Федерації, Україні, Республіці Білорусь та ін. державах), наприклад, вчені Російської Федерації: А. Н. Ахпанов, Б. Альмухаметов, Б. Б. Булатов, Б. Т. Безлепкін, Б. Т. Базилев, В. А. Михайлов, В. В. Ніколюк, В. М. Корнуков, В. С. Чистякова, В. В. Кальницький, В. Ю. Мельников, В. П. Бож'єв, Г. Н. Ветрова, Д. І. Фельдман, та ін.

Вчені України: А. В. Молдаван, В. В. Назаров, Г. К. Кожевніков, Л. М. Лобойко, О. Г. Яновська, С. М. Смоков, Т. В. Садова, О. Р. Михайленко, Ю. П. Аленін, О. Б. Муравін, О. П. Кучінська, Ю. М. Мірошніченко, Грошевий, М. А. Погорельський, О. Ю. Костюченко, О. М. Гумін, А. В., О. Г. Шило, В. П. Шпонька, А. Ю. Шумилов, Ю. П. Янович, та ін.

Наукові роботи та публікації стосувалися в основному кримінально – процесуального законодавства до набрання чинності КПК України у 2012 році.

За минулі 10 років необхідно відзначити дисертаційні дослідження О. О. Бондаренка (2004),

П. С. Гридюшка (2004), С. О. Новожилова В. В. Самолюк (2005), О. В. Никітіної, П. Г. Назаренка (2006), Д. Л. Василенка, О. В. Острогляд (2007), О. Е. Михайлової, Э. Л. Биктимерова, С. М. Воробей, Д. Р. Исеева, Т. В. Садової (2009), І. Д. Гайнова, А. В. Захарка, І. М. Янченко О. Г. Пурса (2010), А. А. Павлової, С. В. Пастушенка П. О. Угровецького (2011), та ін.

Дисертанти внесли великий внесок у розвиток теорії та практики застосування заходів забезпечення кримінального провадження взагалі, та причин і підстав неявки за викликом для виконання процесуальних дій – зокрема.

Станом на 14 січня 2015 року також виконуються дисертаційні дослідження в Національній академії внутрішніх справ у м. Київ: «Заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого» (дисертант А. Е. Щасна. Рік затвердження теми – 2013); «Застосування заходів забезпечення кримінального провадження судом першої інстанції» (дисертант М. В. Лиманська. Рік затвердження теми – 2013); «Виклик і привід як заходи забезпечення кримінального провадження» (дисертант Г. Р. Нетупський. Рік затвердження теми – 2013).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В наукових працях основна увага звертається на заходи забезпечення кримінального провадження, а таким поняттям, як «неявка без поважних причин», «ухилення від явки на виклик», «злісне ухилення від явки на виклик», не приділено належної уваги.

До цих пір зазначені терміни не знайшли свого відображення в статті 3 «Визначення основних термінів Кодексу» КПК України.

Мета статті – запропонувати зміни в КПК України, які б дали можливість усунути прогали-

ни відсутності тлумачення понять: «неявка без поважних причин», «ухилення від явки на виклик», «злісне ухилення від явки на виклик», що дало б змогу застосовувати на практиці вид та розмір заходу забезпечення кримінального провадження в залежності від того, чи була неявка учасника кримінального провадження просто неявкою без поважних причин, чи ухиленням від явки на виклик, чи злісним ухиленням від явки за викликом.

Виклад матеріалу дослідження. Для швидкого проведення досудового розслідування та судового розгляду необхідно отримати у учасників кримінального провадження пояснення, показання, допитати їх для прийняття процесуального рішення, що часто неможливо зробити через ігнорування такими особами викликів до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.

Ми проаналізували стенограми офіційного веб-порталу Верховної Ради України [2] за період 2008-2014 роки для встановлення важливості проблематики питання неявки учасників кримінального провадження за викликом для проведення процесуальних дій.

Згідно стенограми 44 – го пленарного засідання сьомої сесії ВРУ від 23 грудня 2010 року Голова Верховного Суду України [3] В.В. Онопенко зазначив, що: «...Д., зловживаючи наданим йому правом недоторканості та ігноруючи вимоги кримінально-процесуального законодавства України з 19 січня 2009 року по 9 листопада 2009 року більше 65 разів не з'явився без поважних причин на виклики до слідчого, ігноруючи всі отримані та направлені йому повістки та телеграми. Д. свідомо, у присутності свідків, відмовлявся отримувати повістки».

Згідно стенограми 25-го пленарного засідання восьмої сесії VI скликання ВРУ від 7 квітня 2011 року [4], заступник Генерального прокурора України Є.М. Блажівський повідомив, що: «...К., впродовж 2006-2010 років більше 30 разів не з'явилася без поважних причин на виклики до слідчого».

Аналіз КПК України показав, що в тому чи іншому контексті термін «неявка без поважних причин» зустрічається в 8 випадках, термін «ухилення від явки на виклик» – у 1 випадку, термін «злісне ухилення від явки» – зустрічається в 2 випадках.

В КПК України перелік поважних причин неприбуття на виклик наведений в статті 138, де вказано, що поважними причинами неприбуття особи на виклик є:

- 1) затримання, тримання під вартою або відбуксування покарання;
- 2) обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення;
- 3) обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини);
- 4) відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо;
- 5) тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад;
- 6) смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю;
- 7) несвоєчасне одержання повістки про виклик;
- 8) інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик.

Згідно Аналізу здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в 2013 (за даними судової статистики) [5], в 2013 році суди в Україні відклали розгляд 90,3 тис. кримінальних справ та матеріалів кримінального провадження, що на 29,2% менше, ніж у 2012 році, або 42,8% від кількості справ,

що перебували у провадженні. До тривалого перебування справ на розгляді судів, як і в попередні роки, призводить неявка в судові засідання учасників кримінального провадження.

Приклади показують, що тривалість досудового слідства і судового розгляду залежить від виконання учасником кримінального провадження – обов'язку з'явитися на виклик для проведення процесуальних дій.

Для виявлення, чи відрізняють на практиці слідчі, прокурори, судді поняття «неявка без поважних причин», «ухилення», «злісне ухилення», протягом грудня 2014 року було здійснено опитування 3 слідчих, 3 прокурорів, 3 суддів та 3 адвокатів в Україні. Перед опитуваними ставилося питання: «Чи можете ви дати тлумачення поняттям: «ухилення учасника кримінального провадження», «злісне ухилення учасника кримінального провадження» та «неявка без поважних причин учасника кримінального провадження?».

Географія дослідження.

Дослідження здійснювалося в Україні у Дніпровському районному суді м. Києва (м. Київ, вул. Кошиця, 5) та у Апеляційному суді м. Києва (м. Київ, вул. Солом'янська, 2-а).

Опитані три судді, три прокурори, та три слідчі в Дніпровському районному суді м. Києва та три судді, три прокурори, та три слідчі в Апеляційному суді м. Києва відповіли, що вони точно не можуть сказати яка відмінність названих понять один від одного, але неявкою без поважних причин вважають, коли особа в наступному не надасть підтверджуючого документа про її неможливість прибути, ухиленням вважають дворову неявку без поважної причини за викликом, а злісним ухиленням – коли три і більше рази особа не з'явилася. Поняття «неявка без поважних причин учасника кримінального провадження» названі опитувані надали визначення як неявка з інших причин, ніж вказані в статті 138 КПК України, і які не були визнані слідчим, прокурором, слідчий суддею, судом поважними. При цьому, опитувані вказали, що відсутність визначення у КПК України понять «нез'явлення без поважних причин», «ухилення», «злісне ухилення» є недоліком КПК України.

Опитані три адвокати в Дніпровському районному суді м. Києва та три адвокати в Апеляційному суді м. Києва відповіли аналогічно.

Опитувані зазначили про необхідність встановити чіткий перелік причин, оскільки, вказані в п. 8 ст. 138 КПК України «інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик» на практиці породжують на власний розсуд розуміння причин неявки на виклик, що є підґрунтям для корупційних правопорушень, оскільки одноособово від слідчого, прокурора, слідчого судді, суду залежить, чи визнати, чи не визнати причину неявки поважною або неповажною.

З опитування вбачається необхідність встановлення розширеного переліку поважних причин неявки учасника кримінального провадження на виклик, анулювання п. 8 ст. 138 КПК України, та надання тлумачення понять «нез'явлення без поважних причин», «ухилення», «злісне ухилення» у КПК України. Відсутність тлумачення таких понять породжує неоднакове розуміння необхідності застосування відповідних наслідків за таку неявку.

На думку вченого В.І. Тертишнікова, під злісним ухиленням має визнаватися навмисна неявка в суд за мотивами особистої чи корисливої зацікавленості в результаті справи, особливих стосунків з ким-небудь із учасників справи [6, с. 205].

В процесі вивчення питання, протягом 22.02.2013 року – 19.03.2013 року в Апеляційному суді м. Києва було вивчено 143 томи матеріалів кримінальної справи № 11/629/2013 обвинуваченого К.Я.П. та інших за ст. 190 ч. 4, ст. 358 ч. 3,4 КК України.

Було встановлено, що з моменту порушення кримінальної справи 19.02.2008 р. за фактом вчинення злочину передбаченого ч. 5 ст. 190 КК України та до моменту призначення по справі попереднього засідання 29.11.2012 року минуло 1730 днів (більше 4 років і 7 місяців). В процесі досудового розслідування було проведено виклики та допити більш ніж 150 потерпілих, більш ніж 40 свідків. У кожному четвертому випадку на виклик слідчого викликані особи не з'являлися з різних причин, але в жодному випадку відносно таких осіб не була застосована стаття 185-4 «Злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора» Кодексу України про адміністративні правопорушення (в подальшому – КУпАП) [7], та не було накладено штраф.

В подальшому, коли названа кримінальна справа була передана на додаткове розслідування, де перейменована у матеріали кримінального провадження, і додатково розслідувана за КПК України ухилення від явки на виклик слідчого не зменшилося. І знову слідчий жодного разу не застосував статтю 185-4 КУпАП.

Коли матеріали кримінального провадження були передані для судового розгляду у Шевченківський районний суд м. Києва, питання ухилення від явки в суд не зникло, свідки, потерпілі продовжували систематично ігнорувати судові виклики. І знову суд жодного разу не застосував статтю 185-3 «Прояв неповаги до суду» КУпАП та статтю 139 КПК України «Наслідки неприбуття на виклик», відносно нез'явившихся осіб не наклав штраф та грошове стягнення.

На нашу думку залишається відкритим для подальших наукових досліджень питання щодо включення в норми ст. ст. 1853, 1854 КУпАП особи потерпілого, накладення на нього стягнення за неявку в суд, необхідність його примусу з'явитися за викликом, оскільки як зазначали неодноразово члени

Венеціанської комісії та Ради Європи, це протирічить міжнародно-правовим нормам, згідно яких явка потерпілого до суду є його правом, а не обов'язком і застосування до жертви злочину будь-яких примусових заходів з боку держави недопустимо.

Висновки. На наш погляд, для швидкого розслідування кримінального провадження та подальшого розгляду у суді, необхідно надати тлумачення таким поняттям як «нез'явлення без поважних причин», «ухилення», «злісне ухилення».

Вважаю, законодавцю необхідно удосконалити норми КПК України, шляхом доповнення статті 3 підпунктами 27, 28, 29 такого змісту:

Нез'явлення без поважних причин – разове неприбуття учасника кримінального провадження для виконання процесуальних дій за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді, суду з причин, не зазначених у статті 138 КПК України. Неприбуття особи за викликом не буде вважатися «нез'явленням без поважних причин», якщо наступного разу така особа надасть підтверджуючий документ про її нез'явлення у зв'язку з причиною, зазначеною в ст. 138 КПК України.

Ухилення від явки на виклик – неприбуття без поважної причини більш як два рази підряд учасника кримінального провадження для виконання процесуальних дій за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, з причин, не зазначених у статті 138 КПК України. Неприбуття особи за викликом не буде вважатися ухиленням від явки на виклик, якщо наступного разу така особа надасть підтверджуючий документ про її неприбуття у зв'язку з причиною, зазначеною в ст. 138 КПК України.

Злісне ухилення від явки на виклик – неприбуття три і більше рази підряд учасника кримінального провадження для виконання процесуальних дій за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, з причин, не зазначених у статті 138 КПК України. Неприбуття особи за викликом не буде вважатися злісним ухиленням, якщо наступного разу така особа надасть підтверджуючий документ про її неприбуття у зв'язку з причиною, зазначеною в ст. 138 КПК України.

Список літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Офіційний веб – портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
3. Стенограма сорок четвертого пленарного засідання сесійного залу сьомої сесії VI скликання Верховної Ради України від 23 грудня 2010 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1022.html>
4. Стенограма двадцять п'ятого пленарного засідання сесійного залу восьмої сесії VI скликання Верховної Ради України від 7 квітня 2011 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1127.html>
5. Аналіз стану здійснення судочинства судами загальної юрисдикції у 2013 р. (за даними судової статистики). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu>
6. Тertiшніков В. І. – Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. – Харків: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007. – С. 205.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: № 8073-Х від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Северский А.М.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ЗЛОСТНОЕ УКЛОНЕНИЕ ОТ ЯВКИ ДЛЯ УЧАСТИЯ В ПРОЦЕССУАЛЬНЫХ ДЕЙСТВИЯХ

Аннотация

Статья посвящена освещению злостного уклонения участников уголовного производства от явки по вызову следователя, прокурора, следственного судьи, суда. Рассматривается сущность понятия «злостное уклонение». Предлагается определение понятия «злостное уклонение». Также рассматриваются такие понятия, как «уклонение» и «неявка без уважительных причин». Указывается на необходимость внесения изменений в действующее законодательство для уменьшения злостного уклонения участников уголовного производства для участия в процессуальных действиях.

Ключевые слова: злостное уклонение от явки, вызов суда, неявка на вызов, повод, уклонение от явки по вызову, неявка без уважительных причин.

Siverskyi O.M.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

MALICIOUS EVASION OF COMPULSORY APPEARANCE FOR PARTICIPATING IN PROCEEDINGS

Summary

The article is devoted members of willful evasion of criminal proceedings to appear to challenge the investigator, prosecutor, investigating judge of the court, the grounds of willful evasion. The essence of the concept of «willful evasion.» Proposed definition of «willful evasion.» Also considered such a thing as «avoidance» and «failure to appear without good reason». Points to the need to amend existing legislation to reduce wilful evasion of criminal proceedings participants to take part in the proceedings.

Keywords: wilful refusal to appear, the court challenge, failure to attend the call, excuse, failure to appear on call, failure to appear without good reason.

УДК 349.2 (477)

ДО ПИТАННЯ РОЗУМІННЯ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ: ГЕНЕЗА ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Старчук О.В.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

У статті на підставі аналізу наукових джерел та законодавства про працю визначено місце свободи трудового договору в системі засадничих ідей однойменної галузі права. Обґрунтовано, що свобода трудового договору є галузевим принципом трудового права. Свобода як категорія природного права людини, повинна лежати в основі всіх інститутів цієї галузі права. Встановлено, що проблема свободи трудового договору є дуже суперечливою в теорії трудового права. Доведено, що в умовах ринку працівників необхідно забезпечити правовими гарантіями під час укладання, зміни чи припинення трудового договору для оптимального узгодження їхніх інтересів з інтересами роботодавця.

Ключові слова: свобода, свобода трудового договору, галузевий принцип, природне право, вільне волевиявлення, юридичні гарантії.

Постановка проблеми. Свобода полягає в можливості вибору поведінки з боку особи, яка проявляється в добровільному обранні конкретних форм застосування праці, а держава повинна вживати необхідні заходи задля забезпечення реалізації цих можливостей у сфері праці.

Невід'ємним важливим елементом вільного волевиявлення людини у сфері праці є свобода трудового договору, яка повинна проявлятися, передусім, у тому, що укладенню трудового договору має передувати вільне волевиявлення людини, яка самостійно вирішує, де їй краще реалізувати своє право на працю так само, як і при зміні умов трудового договору чи його розірванні.

Метою статті є аналіз законодавства про працю та наукової літератури щодо визначення місця свободи трудового договору у системі засадничих ідей однойменної галузі права й на цій основі вироблення пропозицій, спрямованих на вдосконалення правового регулювання укладення, зміни та припинення трудового договору.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

– окреслити основні концепції визначення місця принципу свободи трудового договору у системі принципів трудового права України як галузі права;

– охарактеризувати співвідношення понять «принципи права» та «юридичні гарантії»;